

**הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"**

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת וישב

אדר

הוי דן את כל האדם לכף זכות:

בראשית פרק לו (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוָרֵי אַבְיָו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: (ב) אֵלֶּה תֵּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעָה עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זֵלְפָה נְשֵׁי אַבְיָו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רָעָה אֶל אַבְיָהֶם: (ג) וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לֹו וְעֵשָׂה לֹו כְּתֻנֶּת פְּסִים: (ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֵתוּ אֶהָב אַבְיָהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוֹ לְשָׁלֵם: שאלות בפרשה:

א { יש לשאול מדוע כתוב היה רועה את אחיו בצאן וכתב בתרגום אונקלוס בראשית פרק לו פסוק ב הוה רעי עם אחוהי בענא, אי"כ היה יותר נכון לכתוב היה רועה הצאן עם אחיו? וכן הקשה האור החיים בראשית פרק לו פסוק ב היה רועה וגוי. קשה היה לו לומר היה רועה הצאן את אחיו, כי לא לאחיו היה רועה. ב { ועוד הקשה הרד"ק בלשון הפסוק ואמר בצאן ולא אמר הצאן? ותירץ הרד"ק כי עדיין היה נער לרעות הצאן, אלא הלך עם אחיו במרעות הצאן, והיה מתלמד מהם לרעות הצאן: ג { עוד הקשה הכלי יקר מדוע כתוב אל אביהם ולא אמר לאביו?

הראייה השטחית:

כאשר נתבונן בדרך כלל מטבעם של דברים נטיית בני אדם מה שרואים אצל השני אינם מרבים להתבונן ולחשוב אלא ישר דנים לכף חובה כי כך נראה מעשיו של האדם ובדרך כלל נוטה תמיד דעתו של אדם להעביר ביקורת על השני ולראות את החסרונות והשלילי שבמעשיו, למרות שאם היה מנסה להעמיק ולחשוב יכול לדון לכף זכות, ודבר זה בעצם המיט את הגלות על עם ישראל מפני שנאת השבטים ליוסף כאשר נבאר, ובהיות ואנו נמצאים בערב חנוכה עלינו להתבונן במה שמצינו שחז"ל תיקנו הדלקת נרות חנוכה מפני החדש למי שיש שני פתחים, ולכאורה מדוע לחייבו בהדלקה נוספת כאשר האמת שהוא כבר הדליק? אלא חז"ל מלמדים אותנו שכך טבע האדם לראות בשטחיות את מעשה חברו ולשפוט אותו לחובה שזו נטיית האדם לבקר ולהעיר לחברו ולמצוא את החסרונות שלו, ודבר זה נלמד מהתורה שמצוה את האדם והייתם נקיים מהשם ומישראל, ובצדק תשפוט עמיתך, ללמדנו שלמרות שהאדם נקי מהשם וכלפי האמת הוא נקי בכל זאת חובת האדם לחשוב על בני אדם אשר אינם רואים וחושדים ודנים בצורה שלילית לכף חובה ובכדי שלא יטעו בו חייב האדם להתחשב גם בנטיה זו של בני אדם שדנים לכף חובה ולא לזכות, ומפרשתנו נלמד עד כמה השלכות וזקקים יש במידה זו, ולזאת נבאר עד כמה חובת האדם לדון כל אדם לכף זכות ובוזה עושה טובה לעצמו.

דיבת יוסף על אחיו:

ובזה נבוא לביאור פרשנו בתחילה מדוע כתוב היה רועה את אחיו בצאן, וביאור חז"ל בפסיקתא שהכונה בזה שהוא מבקר את מעשה אחיו בצאן ולא שרעה את הצאן, ומתוך שהיה עוקב ומבקר את מעשה אחיו היה מביא כל דבר שנראה למראה עיניו רע לאביהם ובעבור זה שנאו אותו ומשם ואילך הדבר הלך והחמיר יותר עם כל חלומותיו. כ"כ האלשיך וכ"כ הרד"ק ועוד.

איך יתכן שיוסף חשד אותם בעבירות ואם אמת מדוע יוסף נענש:

אולם הקשו הראשונים א. איך יתכן שיוסף הצדיק ברוב צדקותו העליל על אחיו כאלה עבירות? ב. ואם דיבר אמת כיצד יתכן ששבטי י-ה עם כל גדולתם נכשלו בכאלה עבירות? ג. ועוד שאם אמת הדבר מדוע יוסף נענש בשלושת הדברים שסיפר על אחיו? כן הקשו הרי חיים פלטיאל בשם רבי יוסף הכהן, וכן הריב"א עה"ת, וכן רבנו עובדיה ברטנורא, וכן הרא"ם ועוד.

התביעה על השבטים ויוסף שלא דנו לכף זכות:

בטרם נבוא לביאור העניין נקדים ונאמר בל נטעה שהדברים כפשוטם מאחר ומדובר ביעקב אבינו וביוסף הצדיק ואף בשבטי י-ה מייסדי האומה אשר צירפו השכינה במעשיהן וברור שמדובר בכל דברנו כדי לשבר את האוון ולקרוב הדברים לליבנו מאחר ודרגתם גבוה לאין שיעור ולא בר השגה והבנה בשכלנו הקט וכמו שהקדים האלשיך הקדוש לבאר העניין עיי"ש. **אחר הדברים האלה נראה מדברי חז"ל שהתביעה על יוסף אשר העביר דבתן רעה לאביהם ועיי"ש נוצר שנאה בין האחים והתגלגל עליו כל הצרות בגלל שלא דן אותם לכף זכות, וכמו כן התביעה עליהן שלא היו דנים אותו לכף זכות שכל כוונתו להוכיחן ולחזקם, ועיי"ש כל העניין של השנאה לא היה מתחיל, ומכאן מוסר שמוטל על האדם לדון חברו לכף זכות ולא להוציא דיבה על חברו. וכן מבואר בחידושי ה'ר' חיים פלטיאל בראשית פרק לו פסוק ב את דיבתם רעה. וז"ל וכי' ומ"מ נכשל בשלושתן לפי שלא דנם לכף זכות. וכן מתבאר מדברי הריב"א, וכן רבנו עובדיה מברטנורא בשינוי קצת. ובכדי לסבר את האוון כיצד טעה יוסף באחיו מאריכים מאוד המפרשים לבאר ונביא מדברי הרא"ם שהאר"ך בזה מאוד וביאר א. הטעות של אבר מהחי מפני שהם היו חותכים מצואר הבהמה בעודה מפרכסת וכמ"ש במסכת חולין דף לג ע"א שהרוצח להבריא יחתוך מצואר הבהמה בעודה מפרכסת ומתין לאוכלה עד לאחר שהבהמה מתה. ויוסף טעה בהלכה זו וחשב שזה נחשב לאבר מהחי, או שחשב שאוכלים לפני שהבהמה מתה. ב. ומה שטען שקוראים לבני השפחות עבדים אין הכונה שכך אמרו שהרי המכנה לחברו עבד חייב נידוי כמבואר במסכת קדושין דף כח ע"א, אלא הכונה שהיו אומרים להם בני השפחות של אמותיהן לפני שנישאו ליעקב אביהן, אך יוסף פירש דבריהם שמתכוננים שהן עדיין שפחות ואביהם לקח שפחה ומבזין את אביהן. ג. **וחשד בהן בעריות** מפני שהיו בנות כנען קוניים מהן חלב וגיזה וצאן וסבר יוסף כמ"ד שאסור להסתחר עם אשה כלל משום קירבה, אולם העיקר להלכה שרק תשמישים שאשה עושה לבעלה אסור להשתמש באשה ולא מסחר. ועוד יותר הוסיף המהר"ל בספרו גור אריה שמפני שיוסף היה גדול היה מחמיר על עצמו מאוד להתרחק מכל נדנדו וכלפיו היה נראה הדברים כאיסור, והכלי יקר הוסיף כיון שכך היה נראה בעיני יוסף היה חס על כבוד אביו היתכן שבניו יעשו כדברים האלה, ולזאת כתוב ויבא דיבתם אל אביהם ולא אל אביו, הכונה בזה שהביא לאביו את הדברים שמעשיהם מבזים את אביהם ובוזה גרם לכעס ותוכחת יעקב לבניו ולזאת שנאו אותו. וכל זה נבע מפני שלא דן אותם לכף זכות שמרוב צדקותם ודאי אין כונתם לעשות דבר עבירה אלא שמא טעו בהלכה או שמה סבורים אחרת בהלכה ומדוע רץ לספר דיבה רעה על אחיו זה גרם לגלות מצרים ומאידך גם השבטים לא לימדו זכות עליו שאינו אלא מתוך צדקותו רוצה שהאבא יחזק את אחיו וראו בו כאוייב לכן נגרם לעשרת הרוגי מלכות.**

יוסף נענש מידה כנגד מידה שדן אותם לחובה:

אחר הדברים האלה נבין מדוע נענש יוסף היות ולא דן את אחיו לכף זכות הקב"ה העניש אותו בשלושת הדברים האלה שיבין שהוא טעה בדרכו והיה לו לדון לכף זכות, וכך מבואר בירושלמי פאה פ"א ה"א כאשר הובא בתורה תמימה בראשית פרק לו את דבתם רעה. מה היה אומר, ר' מאיר אומר אמר חשודים הם על אבר מן החי, ר' יהודה אומר אמר מזלזלים הם בבני השפחות ונוהגים בהם כעבדים, ור' שמעון אומר אמר נותנים עיניהם בבנות הארץ, א"ר יהודה בן פזי כתיב (משלי ט"ז) פלס ומאזני משפט לה', אמר הקב"ה הוא אמר חשודים הם על אבר מן החי אני מוכיח עליהם, שנאמר וישחטו שעיר עזים, הוא אמר מזלזלים הם בבני השפחות, לעבד נמכר יוסף (תהלים ק"ה), הוא אמר נותנים עיניהם בבנות הארץ, הא דובא מתגריא בד, שנאמר ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף.

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

הרי מבואר שעל כל דיבה שהוציא יוסף על אחיו נענש ובגלל שסיפר שאכלו אבר מן החי מיד אחרי השחיטה נענש והראה לו הקב"ה שהקפידו על השחיטה ושחטו בגללו גדי עיזים למרות שזה לצורך לטבול הכותונת בדם, ובגלל שטען שהם מזלזלים בבני השפחות נמכר לעבד, ובגלל שחשד בהן בעריות נענש שאשת פוטיפר נתנה עיניו בו ונכנס למאסר. וכ"כ הרא"ם עיי"ש.

והוי דן את כל האדם לכף זכות:

וכבר לימדנו התנא הקדוש הדרך אשר יבור לו האדם באבות פ"א (ו) הו"שע בן פרחיה ונתאי הארכלי קבלו מהם. הו"שע בן פרחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לכף זכות: התנא מלמד את האדם לאחר שיודע כיצד לעשות רב ואיך לקנות חבר, נותר לנו כיצד יתנהג עם כלל הציבור ומייעץ התנא שירגיל עצמו לדון כל אדם לכף זכות, ותמיד יחפש את המעלות שיש בחברו ולא את החסרונות, ועי"ז ירבה אהבה ואחוה ויתחברו אליו. וחובתו לדון את כולו לכף זכות כיון שהכלל אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו, היינו למצבו הבראותי הכלכלי והחברתי והמשפחתי וכו' שיתכן גם אתה אילו היית נתון במצבו לא היית נוהג אחרת, ורק בדרך זו אפשר להרבות אהבה ואחוה ולחיות עם אשתו ובני ביתו וחבריו או בני קהילתו ובעירו בשלום. וכמ"ש הרמב"ן באגרת לבנו וז"ל וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, ואם חכם או עשיר הוא עליך לכבדו, ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו, חשוב בלבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא הוא שוגג ואתה מזהיר ע"כ.

הדן לכף זכות מקבל שכרו בעוה"ז ולעוה"ב:

ועוד יותר מבואר במסכת שבת דף קכז ע"א אמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן. **ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא.** ואלו הן הכנסת אורחין, וביקור חולים, ועיון תפלה, והשכמת בית המדרש, והמגדל בניו לתלמוד תורה, והדן את חברו לכף זכות. וכו' **תנו רבנן הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות.** וכן **מבואר במסכת שבעות דף ל ע"א** ד"א בצדק תשפוט עמיתך. הוי דן את חבריך לכף זכות. **וכן כתב המגן אבות לרשב"ץ על אבות פירא עיי"ש.** לפיכך אמרו חכמינו הוי דן את כל האדם לכף זכות אל תהא בהול לחרוץ את משפטו של הזולת לחובה ואל תדון את חברך עד שתגיע למקומו להוי ידוע לך שמראים לך מעשה פסול אצל חבריך על מנת שתדון אותו כיון שאתה כבר הגעת למקומו וכבר עשית מעשה זה בצורה זו או אחרת והמשפט אשר תחרוץ עליו יהיה משפטיך אתה אם תדון את חבריך לכף זכות הרי אתה מטיב לעצמך.

יסוד החפץ חיים כיצד זוכה בשמים בדיון:

ובכדי להבין כיצד הדן לכף זכות דנין אותו כך בשמים. הנה בספר אוצרות התורה לימים נוראים הביא בשם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל **בקובץ שיחות** להקשות על דברי הגמרא מה הביאור דנים בשמים לכף זכות הרי בשמים מבורר אם עשה טוב או רע ואינו דומה לאדם שיראה רק לעינים? ולכן מיישב עפ"י **דברי החפץ חיים בספרו שמירת הלשון בשער התבונה פ"ד** והנה ידוע הוא דבענין הזכיות שיש ביד האדם אף אם הוא כחול ירבון אם הקב"ה יתנהג עמו במדת הדין הגמורה לא ישאר בידו כ"א מעט מזער, כי כמה וכמה מהן לא השלים לעשות אותן בכל פרטיהן ואופניהן הנאותין לאותה מצוה ואפילו אותן שהשלימן כדן לא היה באהבה וביראה ובשמחה הראוי לעשיית המצוה כללו של דבר **אם ידקדק הקב"ה ח"ו אחר עשיית מצותיו ימצאו רובן בעלי מומין והמצות שישארו לא יהיה מעוטא דמעוטא נגד העונות שיש לו ויקרא על האדם עבור זה שם רשע לעולם, { וכאשר מנהגנו לומר ביו"כ את וידוי רבנו נסים ז"ל ושם אנו אומרים, אם באתי לפרט את חטאי וכו' ח"ו ולא זכאי רשע ולא צדיק רע ולא טוב וכל מעשה טוב לא עשיתי. ואם אתה דן אותי כמעשי או לי אהיה עליו אהיה על נפשי, ואם תבקש לנקות כמטרה וכמצרף כסף, לא ישאר ממני מאומה עכ"ל }** אבל אם הקב"ה יתנהג עמו במדת הרחמים ויחפש עליו זכות בכל עניניו ישארו זכיותיו על מכוון יותר מזה שאפילו אם נמנו מעשיו ונמצא שיש לו רוב עונות אם הקב"ה יתנהג עמו במדת הרחמים הגמורה יתמעטו מניין כי בודאי ימצא כמה וכמה מהעונות שיש לחפות עליו שעשה אותן בשגגה או בסבה אחרת, כללו של דבר אם ירצה הקב"ה לחפש זכות על האדם לא יבצר ממנו וממילא אם יתמעט מקצת עונותיו יכריע הכף זכות ויקרא עליו שם צדיק לעולם, והנה כ"ז תלוי לפי ההנהגה שהנהיג א"ע בימי חייו עם הבריות אם דרכו היה לדון אותם לכף זכות דנין אותו ג"כ לזכות, כדאיתא בשבת קכז, ואם דרכו היה ללמד חובה על הבריות ולדבר עליהם רע גם עליו המלאכי השרת מדברים עליו רע למעלה כדאיתא במדרש משלי, **ע"כ צריך שידע האדם בנפשו בעודו בחיים כי בעת שהוא דן את חבירו בין לטב בין למוטב אז בדיבוריו ממש הוא מסדר דין לעצמו עכ"ל: ולפי"ז נמצינו למדים** שבעצם הן המצות והן העבירות בכל מעשה של האדם יש עירוב רע וטוב והשאלה כיצד להסתכל על המעשה וזה תלוי בלימוד זכות לפרש את מעשה המצות של האדם לטובה ולא לדקדק בהן למצא את החסרונות, ומאידך לסגור בעבירות שנעשו בשוגג או בחוסר ידיעה וכדומא, אבל אין הכוונה להמציא זכויות שלא עשה כיון שאין שקר בשמים, ולכן אנחנו מבקשים שיחפש לנו זכויות הכונה במעשים הטובים שלנו יראו את הטוב שבהן, וגם אנחנו מבקשים להיכתב בספרן של צדיקים או לזכות אותנו במשפט, כמ"ש החפץ חיים שע"י שהקב"ה יפרש את מעשיו לטובה ירבו זכויות וימעטו עבירות וממילא יהיה צדיק ולא רשע, והוא עצה נפלאה לזכות ביום הדין כיון שלפי הנהגת האדם בעוה"ז כך נוהגים איתו בשמים, וכבר אנו אומרים בנוסח התפילה שאם הקב"ה היה מצרף אותנו לא היה נשאר מאומה, ורק כאשר ידונו את האדם במידת הרחמים ויסגרו על מעשיו שפיר יוכל לצאת זכאי בדיון. **ואגב בזה נבין את הנוסח בסליחות** שאנו אומרים מלא זכיות בקמץ תחת הזי"ן וחיריק תחת הכ"ף, שלכאורה אינו מובן והיה מהראוי לומר זכויות וכמו שיש ממדפיסי הסידורים שהתחכמו לשנות את מנהג עם ישראל. אולם להני"ל לא שייך שבגלל שיש אצלו זכויות שיתן לאדם שלא עשה עוד זכויות כי מי שטרם בע"ש יאכל בשבת, ולכן כל הכונה בבקשתנו היא לדון את מה שעשה לזכות וזה נקרא לזכות ולכן אומרים זכויות בחיריק.

רמז הדברי חיים מצאנו על המלמד זכות:

וראיתי רמז נפלא לדבר מהפסוק "לא הביט און בעיניו ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו" במדבר כ"ג כ"א, היה מפרש האדמו"ר בעל "דברי חיים" מצאנו זצ"ל מי שאינו רואה און בעיניו ולא עמל בישראל תמיד הוא מצדיק את הבריות ומלמד עליהם זכות איש כזה ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. [תהלת חיים שמלות בנימין].

מעשה המוכיח עד כמה צריך לדון לכף זכות:

מעשה מסופר בעלון מטעמים לשלחן שבת על אחד מחכמי ישראל שהלך לאסוף כסף עבור עניי א"י וכאשר הגיע לאיזה עיר בחו"ל התקבל בכבוד והתארח אצל איזה עשיר ודרש בפני הציבור ובמוצ"ש נתן העשיר לחכם להבדיל בכוס מזהב משובץ יהלומים ואח"כ תרמו לו הציבור והצליח ולמחרת הלך החכם, והנה העשיר חיפש את הגביע היקר ואיננו, אך כמובן חשדו בחכם שלקחו והתחיל לדבר עליו לה"ר שגנב הגביע ואיזה רבנים אלו וכו'. והנה לשנה הבאה חזר אותו חכם לאותה עיר והלך לעשיר הנ"ל להתארח, מיד כשראה אותו העשיר רצה לצעוק עליו, אך אשתו הקדימה לקבל אותו ומיד שאלה אותו שמאז אותה הבדלה נעלם הגביע של הזהב אולי כבוד החכם יודע היכן הוא, ומיד הבעל התערב בודאי שהוא ידע כי גנב אותו, והחכם השיב כי יודע היכן הוא, אך שאל את העשיר מדוע במשך כל השנה אינך מניח התפילין, השיב העשיר מה פתאום הוא רק אינו הולך למנין כי אין לו זמן וממהר אבל ודאי מניח תפילין,

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ומה זה נוגע לגניבת הגביע, השיב החכם למה אתה משקר הרי אתה לא הנחת תפילין ולכן בא שנינו נחזור בתשובה אני אחזיר את הגביע ואתה תניח תפילין, והמשיך החכם להסביר לו מהיכן אני יודע שלא הנחת כל השנה תפילין כיון שבאותו מוצ"ש שעשיתי הבדלה על הגביע היקר ראיתי שכמה אנשים חמדו הכוס וחששתי שיגנבו אותו ולכן מיד לקחתי והחבאתי אותו בשקית של התפילין שלך בידועי שמחר בבקר כאשר תניח התפילין תמצא אותו, ועכשיו שמשנה שעברה לא מצאת הרי שלא הנחת תפילין במשך כל השנה ולכן אתה חייב תשובה, ופתחו התפילין ומצאוהו שם וביקשו סליחה על שדברו עליו לשון הרע. הרי מוסר השכל עד כמה אדם צריך לדון חבירו לכף זכות.

מעשה עם הרב לוי שחברו באמצע הלוייה הלך לקנות עציץ:

מסופר על הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל שתמיד היה דן את הזולת לכף זכות אפילו במקרים חמורים מאוד, וסח פעם איך הגיע למדרגה זו מפני מעשה שהיה עמו וממנה למד ללמד זכות על כל אדם מישראל, וכך אמר פעם אחת השתתפתי בהלוייתו של ר' אלעזר ריבלין ז"ל מנקי הדעת שבירושלים ששימש כגבאי צדקה וכמזכיר במושב זקנים לאותו נפטר חשוב היה ידיד ורע משכבר הימים ר' שמואל קוק ז"ל שהיו נאהבים בחייהם ועבדו יחד במחיצה אחת במשך שלושים שנה, לפתע ראיתי שידידו זה פורש מהלוייה שהיתה עדיין בתחילת דרכה ואינו מלווה את חברו המנוח לביעול עולמו כראוי, ובמקום זה נכנס לחנות פרחים שהיתה בסמוך כדי לקנות עציץ, חשבתי בליבי הכן יתנהג ידיד לחבירו הקרוב שהיטיב עימו בחייו כיצד לא יגמול עימו חסד של אמת כלום אינו יכול למצוא שעה אחרת לקנות העציץ אלא דווקא בעת הלוייה, כדי לא לעבור על לאו של הוכח תוכיח את עמיתך נגשתי אליו והוכחתי על פניו ואמרתי לו ילמדני ואדע גם אני הלא שנים היית אח למנוח ומדוע פרשת מהלוייתו כדי לקנות עציץ, הסביר לי אותו יהודי ואמר מזה שנים שמטפל אני במצורע אחד והוא מת אתמול, מטעמים מובנים החליטו הרופאים שאינם יהודים לשרוף את כל בגדיו וחפציו שבכללם היה זוג תפילין, התקוממתי בכל לבי למנוע את שריפת התפילין, ואז סוכם ביני לבין הרופא שעד שעה שתיים עשרה בצהרים אביא עציץ ובו ניחו את התפילין ויגנוזו אותם באדמה כדין, אי לכך מוכרח הייתי לרוץ ולקנות את העציץ על מנת לקבור את התפילין, מאז הוסיף ואמר ר' אריה קבלתי על עצמי לדון את כל האדם לכף זכות [איש צדיק היה].

בעל חנות שכל יום היו נחשפים שלושים ביצים:

מעשה במוכר ביצים שהיה בירושלים תקופה כלכלית קשה הייתה אז וכשראה המוכר בוקר אחד כי חסרות לו כשלושים ביצים גרם לו הדבר עגמת נפש מרובה, משחזרה התופעה על עצמה הבין כי מדובר בגנב, להפתעתו ראה כי אין שום סימני פריצה על מנעול הדלת, והוא החל לחשוד בבעל החנות שהיה סמוך לחנותו והיה בטוח כי הוא הגנב, לילה אחרי לילה המשיך הגנב במלאכתו באין מפריע, הלך מוכר הביצים לר' שמואל מסלנט זצ"ל ותינה לפניו את צרתו הקשיב ר' שמואל עד שהלה סיים דבריו, ואז יעץ לו עצה קח שלושים ביצים ובשל אותן ושים אותן בראש ערמת הביצים, פליאתו של האיש הייתה מרובה אך הוא עשה בדיוק כפי שיעץ לו הרב בידעו את פקחותו של הרב, בבוקר כשפתח את חנותו נבהל למראה עיניו בראותו נחש גדול מאוד מת על גבי קרקע, התברר כי אותו נחש היה הגנב שמידי לילה בלע את הביצים וכיון שאותו יום אכל שלושים ביצים קשות נחנק ומת: אז נוכח מוכר הביצים כי דן לחובה את חברו שהיה נקי מכל אשמה.

ש"ץ שהחזיק מטבעות כסף בשבת:

סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א בתקופה שבה כיהנתי כרב בבית הכנסת הגדול בחולון פנו אלי כמה אנשים מן המתפללים וטענו שמכיסו של החזן שערב לפני התיבה בתפילת מוסף מצלצל קול של מטבעות ואין הם יודעים פשרו של דבר כיצד יתכן שחזן כמותו שהיה ירא שמים יעז להחזיק בשבת מטבעות בכיסו, בתחילה לא האמנתי לדבריהם אבל כאשר התקרבותי אל החזן נדהמתי להווכח שהדברים נכונים ולא היתה ברירה אלא לגשת אליו ולברר את הענין, שאלתי אותו אולי לבש אדוני בטעות את מכנסי החולין שלו, ומיד לאחר מכן התברר לי עד כמה יש ללמד זכות על בני"י, המטבעות הללו קיבל קמיע מרבי איציקל מאנטוורפן זצ"ל וכיון שהקצה אותם לסגולה ולשמירה וגם עשה בהם מעשה לשם קמיע הרי שאין כל איסור בנשיאתם בשבת, חסידים מטעמים שלכך ברא הקב"ה מציאות של ראש עקום כדי שנוכל באמצעותו לדון כל אדם לכף זכות [טובך יביען].

אשה שקנתה חפיסת בסקוויט לפני הטיסה והיושב ממולה היה לוקח מהחבילה שוה בשוה:

מעשה באשה שנסעה לחו"ל בהגיעה לשדה התעופה סדרה את כל עניינה ונוכחה לראות כי זמן רב עומד לרשותה עד מועד הטיסה, רעבונה היה גדול והיא פנתה לחנות כדי לקנות דבר מאכל קנתה חבילת בסקוויטים והניחה בתיקה ופתה לעבר פינת ההמתנה כדי לסעוד את ליבה הניחה את תיקה על גבי השולחן ופנתה לרנע קט כשחזרה התיישבה על הספסל ופתחה את חבילת הבסקוויטים שכבר היתה על השולחן לקחה בסקוויט והחלה לאכול. להפתעתה הרבה גם אדם שישב על ספסל מולה לקח מהחבילה ללא בקשת רשות והחל לאכול היא לא הגיבה דבר על חוצפתו, ולקחה בסקוויט שני גם האורח הבלתי קרוא שממולה לקח בטבעיות בסקוויט שני, והמשיך לאכול מבוכתה התחלפה בכעס על חוצפתו היא הייתה כבר מוותרת על כל החבילה אך בולמוס הרעב שאחז בה היה חזק מכדי לוותר על כל החבילה, כאשר לקחה את הבסקוויט השלישי לא יכלה כלל לאכול בראותה את השותף שלה שאף הוא לוקח בסקוויט שלישי, כך נמשך הדבר שלאחר כל בסקוויט שהיא לקחה לקח גם הוא ושב ואכל בהנאה והיא אכלה כשכולה נסערת מחוסר הנימוס של היושב מולה, כשנשאר הבסקוויט האחרון בחבילה וראתה את תגובתו של האורח סערת רגשותיה הגיעה כמעט לשיא הוא לקח את הבסקוויט חצה אותו לשניים נתן לה חצי והוא אכל חצי, הכנסת אורחים שנכפה עליה מלאה את ליבה רגשות עזים כנגד האורח החצוף והבלתי מנומס והיא קמה והלכה לעבר המטוס. כאשר ישבה בכסא מוכנה להמראה הגיעה סערת רגשותיה לשיא היא פתחה את התיק שלה כדי להוציא דבר מה וראתה את חבילת הבסקוויטים שלה מונחת אחר כבוד בראש התיק ואז החלה להבין את המתרחש חבילת הבסקוויטים שאכלה הייתה של זה שישב מולה והיא זאת שהיתה האורחת בלתי רצויה והחצופה שאכלה ללא נימוס מחבילת הבסקוויטים שלו והוא לא העיר לה מאומה על רעבתנותה, פרט אחד שהיה חסר לה גרם לה לדון אדם חף מפשע לחובה.

מוסר השכל:

עלה בידנו ללמוד מהיסטוריה של השבטים מייסדי האומה הישראלית אשר בעקבות שלא דנו אחד את השני לכף זכות כמובן לפי דרגתם הנציחו והמיטו אסונות על כלל ישראל הן בגלות מצרים והן בעשרת הרוגי מלכות ועוד, ולולי היו דנים לכף זכות ומלמדים סנגוריה אחד על השני לא היו גזרות אלו, ועוד יותר מכך שבוז שאדם דן לכף זכות הרי בזה הוא גוזר את גזר דינו לעתיד כי באותה מידה שהוא נוהג ומתייחס כלפי הזולת כך יגזר עליו, נמצא שהמרגיל עצמו במידה יקרה זו שומר עצמו ובני ביתו בזה ובבא וזוכה לחיות בשלום עם אשתו ובני ביתו ובקהילתו ובני עירו ועל ידי זה נזכה שהקב"ה יפרוס עלינו סוכת שלום במהרה בימינו אמן ואמן.

החוחם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה מרדכי מלכא